

УДК 338.43.01

DOI: 10.31359/2312-3427-2021-2-1-161

В.В. Антощенко, канд. екон. наук, доцент

ORCID: [0000-0002-3963-6263](https://orcid.org/0000-0002-3963-6263)

e-mail: vitalina.tiaxntusg@gmail.com

**Харківський національний технічний університет
сізьського господарства імені Петра Василенка**

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

В статті обґрунтовано організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства. В проведеному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення ролі інноваційних процесів в сільськогосподарському виробництві. У сучасній економіці значно зросла роль інновацій, а застосування інновацій в сільськогосподарських підприємствах стає важливими стратегічними напрямками розвитку. Без застосування інновацій практично неможливо створити конкурентоспроможну продукцію. Інновації є ефективним засобом конкурентної боротьби, так як ведуть до створення нових потреб, до зниження собівартості продукції, до зростання інвестицій, до підвищення іміджу виробника нових продуктів, до виходу на нові ринки, як внутрішні так і зовнішні. Сьогодні ключовим викликом інноваційної політики в країнах, що розвиваються, є заохочення інклюзивного зростання та підтримка досліджень, що вирішують основні соціальні виклики. Інновації зазвичай починаються в невеликих масштабах, наприклад коли нова технологія вперше застосовується в компанії, де вона була розроблена. Однак, щоб реалізувати всі переваги інновацій, необхідно, щоб вони поширювалися на всю економіку та однаково приносили користь підприємствам різних галузей та різних розмірів. Експерти називають цей процес поширенням інновацій. Практична реалізація інноваційних заходів сприятиме підвищенню ефективності діяльності суб'єктів агропромислового виробництва. Зроблений висновок, що інновації в сільському господарстві особливо актуальні для вирішення соціально-економічних проблем одночасно з загальним стимулюванням зростання економіки. Інноваційний розвиток у сфері сільського господарства для

України має більший вплив на скорочення бідності. Роль інноваційного підприємництва і його вплив на ефективність виробництва в економіці ринкового типу є беззаперечною.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, сільськогосподарське підприємство, інноваційний розвиток, тваринництво.

Постановка проблеми. Зі зростанням продуктивності виробляється все більше товарів і послуг – іншими словами, зростає економіка. Інновації та зростання продуктивності приносять величезну користь для споживачів та бізнесу, в тому числі і агробізнесу. Зі зростанням продуктивності праці зростає заробітна плата працівників. Вони мають більше матеріальне стимулювання, і тому можуть купувати більше товарів та послуг. У той же час бізнес стає більш прибутковим, що дозволяє йому інвестувати та наймати більше працівників. Недостатнє теоретична розробленість інноваційної проблематики веде до того, що на практиці, в фінансово-господарському процесі, сільськогосподарські підприємства часто приймають необґрунтовані і неефективні рішення при інноваційному проектуванні. Це відбувається, в тому числі, і через відсутність організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності підприємства, що і визначає актуальність статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наука про інновації виникла вперше на заході в роботах І. Шумпетера [1], а в подальшому отримала розвиток в працях багатьох науковців, ставши основою розвитку підприємства та економіки в цілому. Великий внесок у вивчення проблем, пов'язаних з удосконаленням організаційно-економічних основ сільськогосподарських підприємств внесли науковці: Я. С. Ларіна С. Ілляшенко, В.М. Онегіна, О.В. Прокопенко, Л. Антонюк, А. Поручник, В. С. Савчук, І. Тараненко, Л. Федулова, Т. Дудар та інших. Питання класифікації інновацій в аграрному секторі досліджували українські вчені-аграрники А. Бугара, А. Купрік Н. Шкивря, В. Чабан та інші науковці.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є розробка теоретичних основ формування організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу досліджень. Інновації важливі на всіх етапах розвитку, а створення та застосування новітніх технологій є важливими складовими економічного зростання та добробуту нації. Наразі в Україні інновації часто асоціюються із впровадженням іноземних

технологій. Однак з кожним роком, з'являються можливості для успішних власних інноваційних експериментів, зокрема і в сільськогосподарських підприємствах. А це потенційно інша основа розвитку. Ці можливості є результатом зростання інформаційних та комунікаційних технологій, зростання міжнародного рейтингу та значення країни, що розвиваються, у глобальній інноваційній системі.

З економічної точки зору інновації описують розвиток і застосування ідей і технологій, які покращують товари і послуги або роблять їх виробництво більш ефективним. Останнім часом інформаційні технології змінили спосіб виробництва і продажу товарів і послуг компаніями, відкривши нові ринки і нові бізнес-моделі [2, с.37;3;4;5]. Однією з головних переваг інновацій є їх вплив на економічне зростання. Тобто інновації можуть призвести до підвищення продуктивності, а це означає, що один і той же ресурс генерує більший результат. Організаційно-економічний механізм представляє собою сукупність взаємопов'язаних економічних важелів і методів впливу на виробництво, обмін, розподіл та споживання продукції, які функціонують в системі та симбіозі.

В останні роки впровадження інноваційних технологій в сільському господарстві призвело до коригування способів, якими фермери обробляють посіви і обробляють поля. Не потрібно бути експертом, щоб побачити, як технологія змінила уявлення про сільське господарство, зробивши його більш прибутковим, ефективним, безпечним і простим. Сучасні інноваційні ферми отримують значні вигоди від цифрових технологій в сільському господарстві, які постійно розвиваються. Ці переваги включають зниження споживання води, поживних речовин і добрив, зниження негативного впливу на навколишню екосистему, зменшення хімічного стоку в місцеві ґрунтові води і річки, підвищення ефективності, зниження цін і багато іншого. Таким чином, бізнес стає рентабельним, розумним та стійким.

Інновації в агросекторі України диференціюються за видами (одними з основних є класифікації за предметом і сферою застосування, за інтенсивністю інноваційних змін, за видом об'єкта інноваційної діяльності) та мають значний потенціал розвитку. Подальший розвиток інновацій потенційно може стати передумовою формування конкурентних переваг с/г підприємств, їх ринкового успіху і, таким чином, складати основу формування маркетингових стратегій інноваційного розвитку [5, с.66].

Розвиток технологій впливає на наше життя. Основне завдання

сучасних підприємств полягає в тому, щоб встигати за прогресом. Інноваційні процеси відіграють надзвичайно важливу роль в ефективній діяльності сільськогосподарських підприємствах основна функція яких, робити процес якісніше, швидше та ефективніше. Розум людини є рушієм в підвищенні продуктивності праці та збільшенні обсягів виробництва продукції. Підбір персоналу є дуже важливою складовою ефективного функціонування організаційно-економічного механізму. В сільськогосподарських підприємствах дуже часто виникають проблеми з підбором кваліфікованого персоналу і нехтуються основи специфіки сільськогосподарської освіти. Також, однією основоположних умов інноваційного розвитку підприємств галузі тваринництва є сучасна селекція порід, яка дозволить максимально точно вивести породу по заданим вимогам і властивостями (відсутність генетичної схильності до певних хвороб, м'ясні і молочні якості, швидкість росту. В сучасних інноваційних підприємствах автоматизація процесу супроводжує кожен етап, починаючи від планування, ведення документації до застосування високотехнологічних процесів і технологій [6;7]. Також, не менш важливим є підбивання підсумків роботи, виявлення помилок і визначення результативності впроваджених інновацій. Перехід на більш продуктивні породи природним чином дозволить збільшити кількісну результативність. Поліпшення утримання тварин за рахунок використання сучасного високотехнологічного устаткування дозволить зменшити витрати на лікування і підвищить якість продукції [8, с.65].

Варто зауважити, що витрати на купівлю нового обладнання в сільському господарстві техніку окупаються порівняно швидко, а ефект від сучасних інноваційних технологій прискорить цей процес.

Інноваційна діяльність в аграрному секторі є різновидом підприємницької діяльності, тому в інноваціях мають бути зацікавлені насамперед сільськогосподарські товаровиробники. Інноваційна пасивність керівників і спеціалістів агропідприємств пов'язана значною мірою з вкрай незадовільними фінансовими можливостями, а також нездатністю значної частини управлінських кадрів адаптуватися до ринкових умов господарювання [9, с.69]

Основними характеристиками нинішнього етапу інноваційного процесу в сільськогосподарських підприємствах є такі [10;11;12;13] : достатньо високий рівень інноваційної активності підприємств (57% у рослинництві та 30% у тваринництві); обмежене використання сільгоспідприємствами власних інноваційних розробок (як щодо ресурсів,

так і технологій); взаємообумовленість ступеня інноваційної активності підприємства та його прибутковості; диверсифікація напрямів інноваційної діяльності ефективних підприємств; абсолютне переважання власних коштів підприємств серед джерел фінансування інновацій; низький рівень використання сільськогосподарськими підприємствами інституційних джерел інформації щодо інноваційних розробок та можливостей їх впровадження; різноспрямованість інноваційної діяльності рослинницьких та тваринницьких підприємств за її видами, що включають навчання кадрів та вдосконалення організації управління; інновації для довкілля.

Складові інноваційного розвитку галузі тваринництва

Складові	Обґрунтування
Інноваційний підхід до годівлі та умов утримання	Збалансоване харчування; зберігання корму в універсальних сховищах, які можуть обслуговувати кілька ферм одночасно; технологія навантаження кормів через автоматичні навантажувачі, які завантажують корм, розпаковують його і вивантажують в потрібному місці; склад корму для кожної групи тварин відрізняється, розділяють їх за статтю, віком, кінцевою метою утримання; лабораторні дослідження корму і молока дозволяють визначити збалансованість їх складу; модернізовані приміщення, в яких утримуються тварини (хороше освітлення, високі стелі, вентиляція).
Вдосконалений процес доїння	Збереження інформації по кожній тварині (щоденні, щотижневий, щомісячний надої); аналіз якості молока; оперативне кормове втручання в разі нестачі в чомусь з елементів живлення; діагностика та профілактика захворювань тварин; автоматичне очищення і дотримання санітарно-гігієнічних норм.
Інноваційна ветеринарія	Ветеринар це спеціаліст, який займається в першу чергу профілактикою хвороб, слідкує за дотриманням санітарно-гігієнічних умов, веде спостереження за специфічними групами тварин, запобігає інфекційним захворюванням.
Інноваційний менеджмент та кваліфіковані спеціалісти	Менеджмент (організація процесу виробництва, фінансування) на інноваційній основі з врахуванням особливості та специфіки управління сільськогосподарським підприємством визначає перспективи розвитку.

Висновки. Отже, наразі ключовим викликом інноваційного розвитку

та інноваційної політики в країнах, що розвиваються, є заохочення інклюзивного зростання та підтримка досліджень, що вирішують основні соціальні проблеми, в тому числі і продовольчі. Щоб реалізувати всі переваги інновацій, необхідно, щоб вони поширювалися на всю економіку та однаково приносили користь підприємствам різних галузей та різних розмірів. Експерти називають цей процес поширенням інновацій. Інновації в сільському господарстві особливо актуальні для вирішення соціально-економічних проблем одночасно з загальним стимулюванням зростання економіки. Інноваційний розвиток у сфері сільського господарства для України має більший вплив на скорочення бідності. Роль інноваційного підприємництва і його вплив на ефективність виробництва в економіці ринкового типу є беззаперечною.

Бібліографічний список.

1. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) / Йозеф Алоис Шумпетер М. : Прогресс, 1982. 453 с.
2. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. Київ: КНЕУ, 2003. 394 с.
3. Онегіна В.М., Прокопенко О.В. Інноваційні фактори розвитку продовольчої складової економічної безпеки. Управління інноваційною складовою економічної безпеки. Том.1. 2018. С.97-108.
4. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. К: ЦУЛ, 2012. 448 с.
5. Ларіна Я. С. Ал Шабан Алаа Табіт Ніама Класифікація інновацій в аграрному секторі як передумова формування маркетингових стратегій інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Том 10, № 1. 2019. С. 58-66.
6. Антощенкова В.В., Богданович О.А. Інноваційний маркетинг, як особливий вид інноваційної діяльності / Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Харків: ХНТУСГ, 2017. Вип. 185. С.50-55.
7. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості ВР України. – [Офіц.вид.] Київ : 2002. № 36. 882–892.
8. Ілляшенко С. М. Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань: монографія. Суми: ТОВ «Діса плюс». 2016. 192 с
9. Дудар Т. Розвиток інноваційної діяльності в аграрному секторі

економіки України. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. Вип. 1. С. 60-69.

10. Радченко О.П., Карадобрі Т.В. Стан і перспективи інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки України // Економіка та управління національним господарством. Випуск 47-1.2019. С. 79-82.

11. Батюк Л.А., Антощенкова В.В. Інноваційно-технологічні чинники глобального економічного розвитку. Науковий економічний журнал «Інтелект XXI», №1, Національний університет харчових технологій, ГО «Інститут проблем конкуренції», Видавничий дім «Гельветика», Київ, 2019 с.76-80

12. Кравченко Ю.М., Антощенкова В.В. Фактори сталого розвитку економіки аграрного сектору. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С.174-183.

13. Прокопенко О. В. Управління інноваційною складовою економічної безпеки : монографія : у 4-х т. / за ред. д. е. н., професора Прокопенко О. В. (гол. ред.), к. е. н., доцента Школа В. Ю., к. е. н. Щербаченко В. О. Суми : Триторія, 2017. Т. I. : Теорія та методологія управління інноваційною складовою економічної безпеки. 464 с.

References.

1. Shumpeter YA (1982). Teoriia ekonomicheskogo razvitiia (Issledovanie predprinimatelskoi pribyli, kapitala i tsikla koniunktury) [Theory of economic development (A study of business profits, capital, and conditions of the cycle)]. Moscow: Progress, , 453 p. [in Russian].

2. Antonyuk LL, Poruchny`k AM, Savchuk VS (2003) Innovatsiyni: teoriya, mexanizm rozrobky` ta komercializatsiyni [Innovations: theory, mechanism of development and commercialization]: Monografiya. Ky`yiv: KNEU, 394 p.

3. OnegIna VM, Prokopenko OV (2018) Innovatsiyni faktori rozvitku prodovolchoyi skladovoyi ekonomichnoyi bezpeki [Innovative factors in the development of the food component of economic security] Upravlinnya Innovatsiynoyu skladovoyu ekonomichnoyi bezpeki. Tom.1. 2018. S.97-108.

4. Zakharchenko VI, Korsikova NM., Merkulov MM (2012). Innovatsiynyi menedzhment: teoriya i praktyka v umovah transformatsii ekonomiki [Innovation management: theory and practice in the conditions of economic transformation]. navch. posib. K: TSUL, 448p.

5. Larina YaS. Al Shaban Alaa Tabit Niama Klasyfikatsiyni innovatsiyni v agrarnomu sektori yak peredumova formuvannya marketyngovy`x strategij

innovacijnoho rozvy`tku sil`s`kogospodars`ky`x pidpry`yemstv [Classification of innovations in the agricultural sector as a prerequisite for the formation of marketing strategies for innovative development of agricultural enterprises]. Vol. 10, no 1. 2019. pp. 58-66.

6. Antoshhenkova VV, Bogdanovy`ch OA. (2017). Innovacijny`j markety`ng, yak osobly`vy`j vy`d innovacijnoyi diyal`nosti [Innovative marketing as a special kind of innovative activity] / Visny`k Xarkivs`kogo nacional`nogo texnichnogo universy`tetu sil`s`kogo gospodarstva. Xarkiv: XNTUSG, 2017. V. 185. pp.50-55.

7. Zakon Ukrainy «Pro innovatsiinu diialnist» [Law of Ukraine «On Innovation Activity»]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 2002, No. 36, p. 882-892 (Accessed 5 April 2021).

8. Ilyashenko SM (2016). Innovaciynyi rozvytok: marketyng I menedzhment znan [Innovative development: marketing and knowledge management]. Sumy: TOV «Disa plus», 192p.

9. Dudar T (2019) Rozvy`tok innovacijnoyi diyal`nosti v agrarnomu sektori ekonomiky` Ukrayiny`. [Development of innovation activity in the agrarian sector of the economy of Ukraine], Bulletin of Ternopil National Economic University, Vol. 1, pp. 60–69.

10. Radchenko OP and Karadobri TV (2019) Stan i perspekty`vy` innovacijnoho rozvy`tku v agrarnomu sektori ekonomiky` Ukrayiny` [Status and prospects of innovative development in the agricultural sector of the economy of Ukraine], Economics and management of the national economy, vol. 47-1, pp. 79-82.

11. Batiuk L.A., Antoshchenkova V.V. Innovatsiino-tekhnologichni chynnyky hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku [Innovative and technological factors of global economic development]. Naukovyi ekonomichni zhurnal «Intelekt XXI», №1, Natsionalnyi universytet kharchovykh tekhnolohii, HO «Instytut problem konkurentsii», Vydavnychi dim «Helvetyka», Kyiv, 2019 s.76-80

12. Kravchenko YuM and Antoshhenkova VV (2019) Faktory` stalogo rozvy`tku ekonomiky` agrarnogo sektoru [Factors of sustainable economic development of the agricultural sector]. Visny`k Xarkivs`kogo nacional`nogo texnichnogo universy`tetu sil`s`kogo gospodarstva. Ser. Ekonomichni nauky`. 2019. Vy`p. 200. pp.174-183.

13. Prokopenko OV (2017). Upravlinnya innovacijnoyu skladovoyu ekonomichnoyi bezpeky` [Management of the innovative component of economic security] : monografiya : u 4-x t. / za red. d. e. n., profesora

Prokopenko O. V. (gol. red.), k. e. n., docenta Shkola V. Yu., k. e. n. Shherbachenko V. O. Sumy` : Try`toriya, 2017. T. I. : Teoriya ta metodologiya upravlinnya innovacijnoyu skladovoyu ekonomichnoyi bezpeky`. 464 p.

Антощенкова В.В. Организационно-экономический механизм инновационного развития сельскохозяйственного предприятия. В статье обоснован организационно-экономический механизм инновационного развития сельскохозяйственного предприятия. В проведенном исследовании осуществлено теоретическое обобщение роли инновационных процессов в сельскохозяйственном производстве. В современной экономике значительно возросла роль инноваций, а применение инноваций в сельскохозяйственных предприятиях становится важными стратегическими направлениями развития. Без применения инноваций практически невозможно создать конкурентоспособную продукцию. Инновации являются эффективным средством конкурентной борьбы, так как ведут к созданию новых потребностей, к снижению себестоимости продукции, к росту инвестиций, к повышению имиджа производителя новых продуктов, к выходу на новые рынки, как внутренние так и внешние. Инновации обычно начинаются в небольших масштабах, например, когда новая технология впервые применяется в компании, где она была разработана. Однако, чтобы реализовать все преимущества инноваций, необходимо, чтобы они распространялись на всю экономику и все равно приносили пользу предприятиям различных отраслей и разных размеров. Эксперты называют этот процесс распространением инноваций. Практическая реализация инновационных мероприятий будет способствовать повышению эффективности деятельности субъектов агропромышленного производства. Сделан вывод, что инновации в сельском хозяйстве особенно актуальны для решения социально-экономических проблем одновременно с общим стимулированием роста экономики. Инновационное развитие в сфере сельского хозяйства для Украины имеет большее влияние на сокращение уровня бедности. Роль инновационного предпринимательства и его влияние на эффективность производства в экономике рыночного типа является бесспорной.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, сельскохозяйственное предприятие, инновационное развитие, животноводство.

Antoshchenkova V.V. Organizational and economic mechanism of

innovative development of an agricultural enterprise . The article substantiates the organizational and economic mechanism of innovative development of an agricultural enterprise. In the conducted research the theoretical generalization of a role of innovative processes in agricultural production is carried out. The role of innovation has significantly increased in the modern economy, and the application of innovations in agricultural enterprises is becoming an important strategic direction of development.

The purpose. Without the application of innovations, it is almost impossible to create competitive products. Innovations are an effective means of competition, as they lead to the creation of new needs, to lower production costs, to increased investment, to increase the image of the producer of new products, to enter new markets, both domestic and foreign. Innovation usually begins on a small scale, for example, when a new technology is first applied in the company where it was developed. However, in order to realize all the benefits of innovation, it is necessary that they extend to the whole economy and still benefit enterprises of different industries and different sizes. Experts call this process the spread of innovation..

Methods and methodology. Methodological framework the research was composed by the works of leading domestic scientists on the agrarian economy on the formation of the organizational and economic mechanism of the agro-industrial complex, as well as their generalization and determination of its essence and content. The main research methods were systematic and logical approaches, method of theoretical cognition, as additional: historical and method of scientific abstraction

Results. The practical implementation of innovative measures will help increase the efficiency of agro-industrial entities. It is concluded that innovations in agriculture are especially relevant for solving socio-economic problems at the same time as the general stimulation of economic growth. Innovative development in agriculture for Ukraine has a greater impact on reducing poverty. The role of innovative entrepreneurship and its impact on production efficiency in a market economy is indisputable.

Key words: organizational and economic mechanism, agricultural enterprise, innovative development, animal husbandry.

Стаття надійшла до редакції: 18.03.2021 р.